

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TECHNISCH RAPPORT

Beweegredenen niet-bekostigde onderwijsinstellingen

Oktober 2024

INHOUD

	Inleiding 3
1.1	Aanleiding onderzoek 3
1.2	Hoofdvraag 4
1.3	Deelvragen 4
2	Methode 5
2.1	Definities 5
2.2	Databronnen en instrumenten 5
2.3	Steekproef, respons en representativiteit 5
2.4	Methode en analyses 6
3	Resultaten 8
3.1	Beschrijvende statistieken opgehaald bij oprichters 8
3.2	Beschrijvende statistieken opgehaald bij ouders en leraren 10
3.3	Beweegredenen 11
3.4	Huidige ervaringen met de B3-school 14
3.5	Beantwoording hoofd- en deelvragen 17

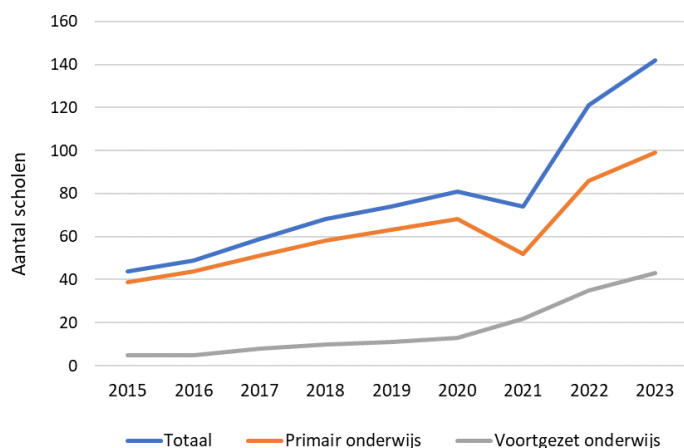
Inleiding

Dit is het technisch rapport (TR) van het stelselonderzoek 'Beweegredenen niet-bekostigde onderwijsinstelling'.

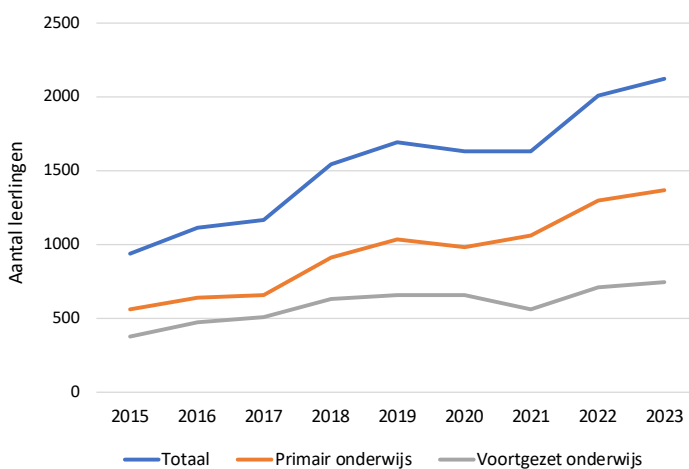
1.1

Aanleiding onderzoek

De laatste jaren stijgt het aantal aanmeldingen voor niet-bekostigde scholen en het aantal B3-scholen in het funderend onderwijs. Daarbij is de jaarlijkse toename in de afgelopen 4 jaar groter dan de stijging in de jaren daarvoor, zie Figuur 1. Zo waren er in 2015 nog 39 po-scholen en 5 vo-scholen (totaal 44); in 2018 waren dit 58 po-scholen en 10 vo-scholen (totaal 68); en in 2022 liep dit op tot 86 po-scholen en 35 vo-scholen (totaal 121). Ook het aantal leerlingen op dit type scholen groeit gestaag door, zie Figuur 2.

Figuur 1. Aantal B3-scholen in de periode 2015-2023

Figuur 2. Aantal leerlingen op B3-scholen in de periode 2015-2023

Uit eerder onderzoek weten we wat in het verleden de beweegredenen waren van initiatiefnemers, ouders en leerlingen^{□,□,□}. Onbekend is of de beweegredenen van initiatiefnemers en ouders gelijk zijn gebleven ten opzichte van dit eerdere onderzoek of dat deze beweegredenen, zeker ook gezien de recente toename in de groei, veranderd zijn. Daarnaast zijn in eerder onderzoek de beweegredenen van leraren om les te geven op een B3-school buiten beschouwing gelaten. Deze zijn dus vooralsnog onbekend. Het huidige beschrijvende onderzoek geeft hier zicht op. We formuleerden de volgende hoofd- en deelvragen.

1.2 Hoofdvraag

Welke verklaringen zijn er voor het gegeven dat het aantal B3-scholen de afgelopen jaren toeneemt?

1.3 Deelvragen

1. Welke beweegredenen hebben initiatiefnemers om een B3-school op te richten?
2. Welke beweegredenen hebben bevoegde leraren om op een B3-school te werken?
3. Welke beweegredenen hebben ouders om hun kind(-eren) op een B3-school te plaatsen?
4. Is er verschil te zien in de beweegredenen die wij ophalen en die uit eerder onderzoek naar voren komen?

□ Particulier onderwijs in Nederland – Over leerlingaantallen en keuzemotieven. Regioplan, 2005.

□ Particuliere B3-scholen – Over aantallen en motieven. Regioplan, 2007.

□ Aanvullend en particulier onderwijs – Onderzoek naar de verschijningsvormen en omvang van aanvullend en particulier onderwijs en motieven voor deelname. SEO Economisch Onderzoek, Oberon, 2019.

2 Methode

2.1 Definities

Met een 'school in het po' doelen we op de combinatie van het brinnummer en het vestigingsnummer van een instelling. In het vo kijken we naar vestigingen: met een 'school in het vo' wordt bedoeld de combinatie van het brinnummer en het vestigingsnummer.

2.2 Databronnen en instrumenten

Tussen februari en september 2024 hielden we op 35 scholen interviews met initiatiefnemers (oprichters) van B3-scholen, leraren die daar werkzaam zijn en ouders van leerlingen op de scholen. Inspecteurs, die de interviews deden, vulden na het gesprek een voorgestructureerde antwoordlijst in om de gegevens te digitaliseren. Deze gegevens werden aansluitend geaggregeerd en geanalyseerd. De gegevens die we ophaalden waren feitelijk 'beweegredenen' en 'opvattingen' van de drie genoemde respondentgroepen.

2.3 Steekproef, respons en representativiteit

We trokken een willekeurige steekproef van 35 scholen uit het totaal van 68 erkende B3-scholen bekend per 1 juni 2023 en gestart vanaf 2020. Het ging hierbij om 25 (uit 50) scholen voor po, en 10 (uit 18) scholen voor vo. We hielden in onze steekproef primair rekening met geografische spreiding (provincie), vervolgens met leerlingenaantal (meer dan wel minder dan 10 leerlingen) en het startjaar van de school (2020/2021/2022/2023).

Van de 35 oorspronkelijk geselecteerde scholen namen er uiteindelijk 24 deel. Uitval, 7 po-scholen en 4 vo-scholen, bleek onvermijdelijk doordat enkele scholen in de tussentijd waren opgeheven. Soms had een school geen interesse in deelname. Bij het kiezen van vervangende scholen werd opnieuw prioriteit gegeven aan het behouden van geografische spreiding. De uiteindelijke groep bestond, zoals voorgenomen, uit 25 scholen voor po en 10 scholen voor vo, zie Tabel 1. In drie gevallen ging het om een combinatie waarbij zowel de po als de vo-school in de steekproef viel.

Tabel 1

Kenmerken steekproef

Provincie	PO	VO	Start	PO	VO	Lln (n)	PO	VO
Groningen	2	1	2020	2	3	<10	20	5
Drenthe	3	1	2021	8	2	≥10	5	5
Friesland	1	0	2022	10	2			
Overijssel	1	0	2023	5	3			
Gelderland	3	0						
Flevoland	2	0						
Noord-Holland	1	0						
Zuid-Holland	6	4						
Utrecht	2	1						
Noord-Brabant	3	2						
Zeeland	0	0						
Limburg	1	1						

2.4 Methode en analyses

Instrumentontwikkeling

De informatie uit voorgaande onderzoeken, zoals aangehaald in de inleiding, vormde de basis voor instrumentontwikkeling. We maakten gespreksleidraden en zogeheten antwoordlijsten met voorgestructureerde antwoordcategorieën, die voor de drie respondentengroepen aanzienlijk overlaptten.

Het uitgangspunt bij instrumentontwikkeling was het kunnen treffen van een vergelijking van beweegredenen over tijd, ten einde antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Omdat in voorgaand onderzoek bij veel van de motieven – soms impliciet – een vergelijking met het reguliere onderwijs werd gemaakt, hebben wij die vergelijking expliciet in onze instrumenten opgenomen. Zowel de vraag naar de aanleiding als de vraag naar de verschillen met regulier onderwijs geven informatie over de beweegredenen van onze gesprekspartners om over te gaan naar niet-bekostigd onderwijs.

We hebben de volgende vragen in onze gespreksleidraden opgenomen:

- 1 Wat was de aanleiding voor de oprichting/om uw kind in te schrijven/om hier te komen werken? Speelde corona hierbij een rol?
- 2 Welke aspecten waarin deze school verschilt van reguliere scholen waren voor u het belangrijkste om de school op te richten/om uw kind in te schrijven/om hier te komen werken?
- 3 In hoeverre komt de school tegemoet aan deze aspecten?
- 4 Hoe ziet u de toekomst van de school/van de leerlingen?
- 5 Is er nog iets anders van belang voor u?

Voor vragen 1-3 specificerden we een aantal antwoordcategorieën waarmee we de op te halen gegevens konden kwantificeren. Respondenten zelf hadden geen zicht op deze categorieën en kregen alleen de open vragen mondeling voorgelegd. Daarnaast lieten we bij elk van de vragen ruimte voor aanvullende informatie zoals citaten of antwoorden die niet in een van de voorgestructureerde categorieën vallen. Deze informatie krijgt in het publieksrapport een plek om de onze kwalitatieve bevindingen te illustreren en te verduidelijken.

De bruikbaarheid van de instrumenten hebben we uitgetest op drie pilotscholen, twee scholen voor po en een school voor vo. Naar aanleiding van de pilot pasten we de instrumenten op enkele punten aan. We voegden twee vragen toe (of het eigen kind van de oprichter op de school zat en of de coronapandemie een rol speelde bij de oprichting of schoolkeuze) en pasten een vraag aan (niet alleen gevraagd naar het aantal en type medewerkers, maar ook of de school deze betaalde).

Vier inspecteurs voerden gesprekken op locatie uit. Op de pilotscholen in tweetallen, op de overige scholen op individuele basis. Hierbij hanteerden zij een onderzoeksprotocol met afname-instructies, de gespreksleidraden en de gestandaardiseerde antwoordlijst voor digitalisering van de opgehaalde gegevens. De antwoordlijsten waren toegankelijk voor de vier inspecteurs via Survalyzer NG[□] en werden na de gesprekken ingevuld. Een onderzoeker ontsloot de data via R Studio[□] en zette de 'rechte tellingen' (frequenties geselecteerde antwoordopties) om in grafieken geaggregeerd naar het niveau van de respondentgroep.

□ Cloudgebaseerde enquêtesoftware, zie: <https://survalyzer.com/nl/survalyzer-next-generation/>

□ Softwareomgeving voor statistische analyse en grafische dataweergave: <https://www.r-project.org/>

Gegevens van de drie pilotscholen werden gezamenlijk verwerkt door de twee inspecteurs die deze bezoeken samen uitvoerden. Bovendien werden de gegevens van een van de steekproefscholen door alle vier bij het onderzoek betrokken inspecteurs samen gekwantificeerd. Dit ter bevordering van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

Afname interviews

Op de 35 scholen werden interviews gehouden met:

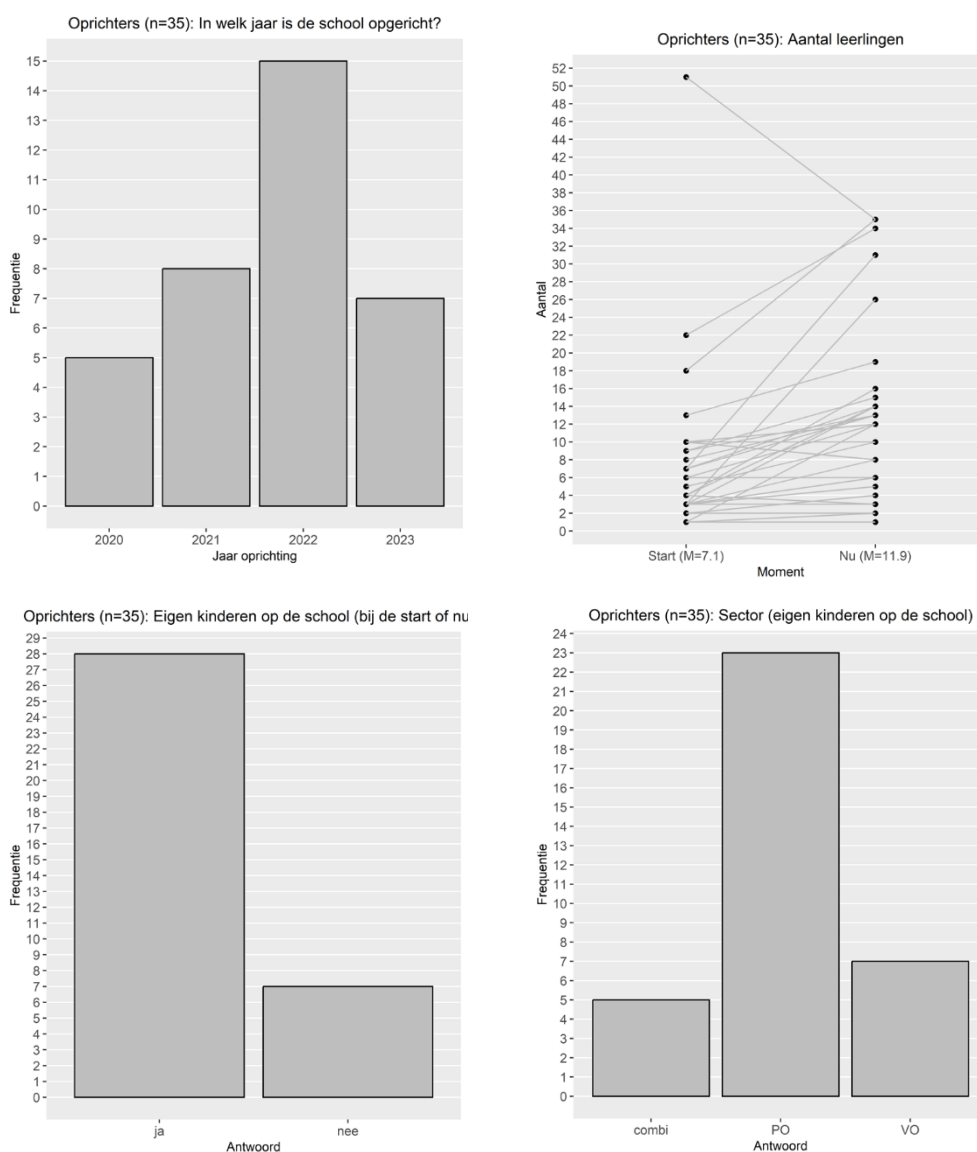
- De oprichters van de 35 scholen. In drie gevallen ging het om een oprichter die zowel een PO- als een VO-school heeft opgericht, in één geval ging het om een oprichter die twee VO-scholen heeft opgericht. In totaal hebben we dus met 31 mensen gesprekken gevoerd.
- Ouders, waarbij we elke ouder afzonderlijk hebben gesproken. Op elke school hebben we drie ouders gesproken, als er zoveel ouders waren. Bij de grotere scholen (dat wil zeggen met meer dan 15 leerlingen) hebben we vier ouders gesproken. In totaal hebben we 68 ouders gesproken van 27 verschillende scholen. Op acht scholen hebben we geen gesprekken gevoerd met ouders. In zes gevallen was de oprichter ook de enige ouder, en hebben we die persoon niet afzonderlijk als ouder bevraagd. Op twee scholen waren er geen ouders beschikbaar.
- De leraar/leraren: in de meeste gevallen hebben wij, als er meer leraren waren, met hen samen één gesprek gevoerd. Wel hebben we altijd de PO- en de VO-leraren apart gesproken. In totaal hebben wij 32 gesprekken gevoerd met in totaal 48 leraren. Op acht scholen hebben we geen leraren gesproken. Op zes scholen was dat omdat de oprichter ook de enige leraar was, en we die persoon niet nog afzonderlijk als leraar hebben gesproken. Op twee scholen waren er geen leraren beschikbaar voor een gesprek.

3 Resultaten

Hieronder tonen we de ophaalde gegevens, geaggregeerd naar respondentgroep. Deze gegevens delen we grofweg op in 1) kenmerken ter beschrijving van de steekproef en 2) gegevens ter beantwoording van de hoofd- en deelvragen.

3.1 Beschrijvende statistieken opgehaald bij oprichters

We starten met vier variabelen die we uitvroegen bij de oprichters en feitelijk een beschrijving geven van de groep scholen uit onze steekproef, zie Figuur 1.

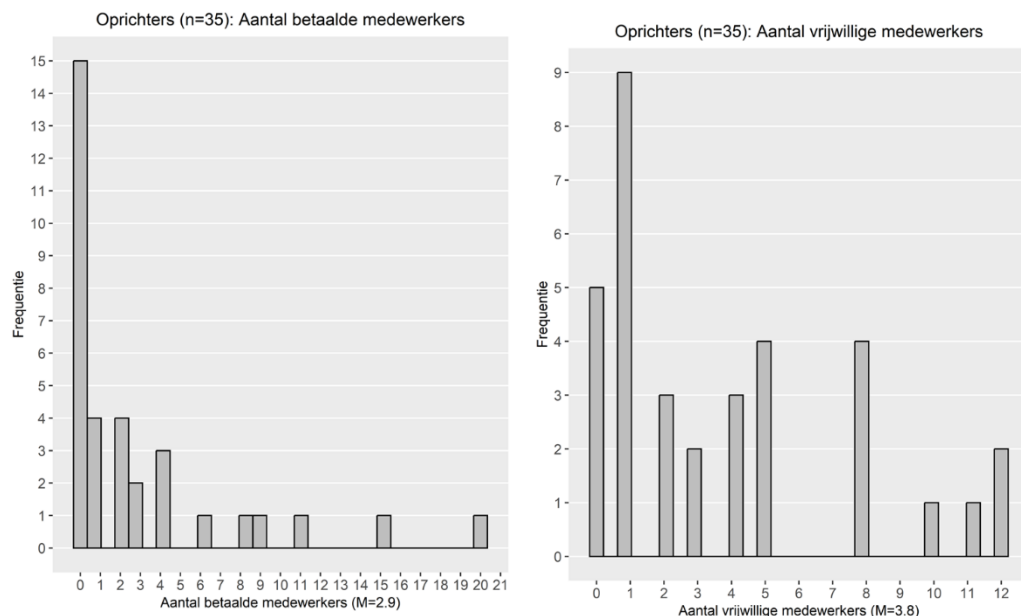

Figuur 1. Kenmerken van de 35 scholen uit de steekproef

Per 1 juni 2023, bij ons bekend, betrof het aantal oprichtte scholen in de meest recente vier kalenderjaren: 2020: 12, 2021: 17, 2022: 24, 2023: 15. Deze verhoudingen zien we terug in de uiteindelijke steekproef, zie de grafiek linksboven.

Het gemiddelde aantal leerlingen bij de start was afgerond zeven, en ten tijde van de interviews afgerond 12, zie de grafiek rechtsboven. Bij de meeste scholen (24 uit 35) was het aantal leerlingen gegroeid, enkele scholen krompen (3 uit 35), de rest van de scholen liet een stabiel leerlingenaantal zien (7 uit 35). Op de meeste scholen (80%) was een of meer kinderen van de oprichter een leerling. Twee op de drie scholen waren enkel voor primair onderwijs, een op de vijf scholen enkel voor voortgezet onderwijs, de overige een op de zeven scholen betrof een combi.

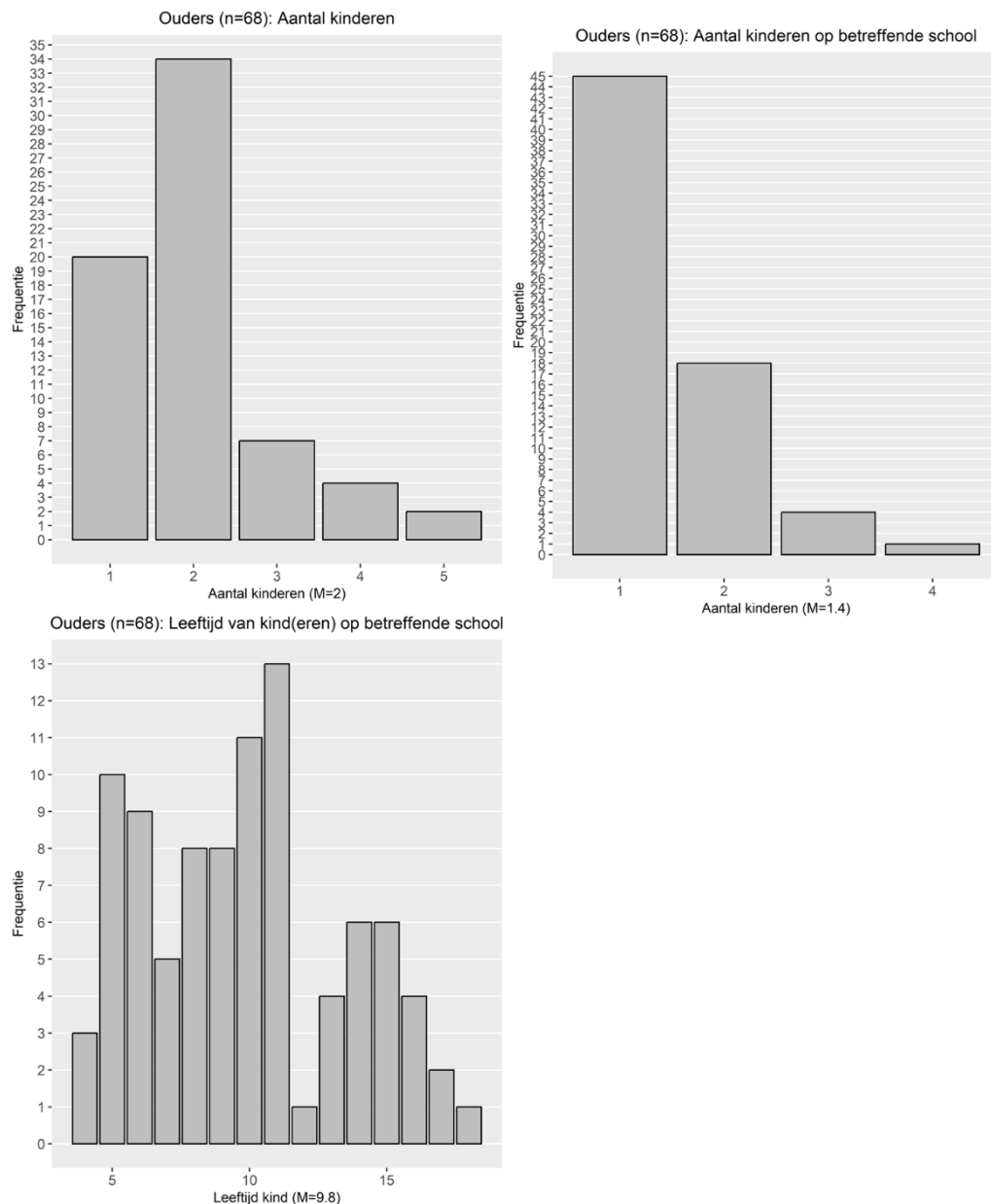

Figuur 2. Personeelsgegevens van de 35 scholen uit de steekproef

Figuur 2 toont het aantal medewerkers op de scholen uit de steekproef. Op 19 scholen (56%) werkten betaalde medewerkers. Op 14 van die 19 scholen werkten ook vrijwilligers. Op vijftien scholen (44%) werkten enkel vrijwilligers. Van een school hebben we geen informatie over aantal en type werknemers. Over de resterende 34 scholen was het gemiddelde aantal betaalde medewerkers afgerond drie (range: 0-20) en het gemiddelde aantal medewerkers op vrijwillige basis afgerond vier (range: 0-12).

3.2

Beschrijvende statistieken opgehaald bij ouders en leraren

Figuur 3. Kenmerken leerlingen van ouders verbonden aan de scholen uit de streekproef

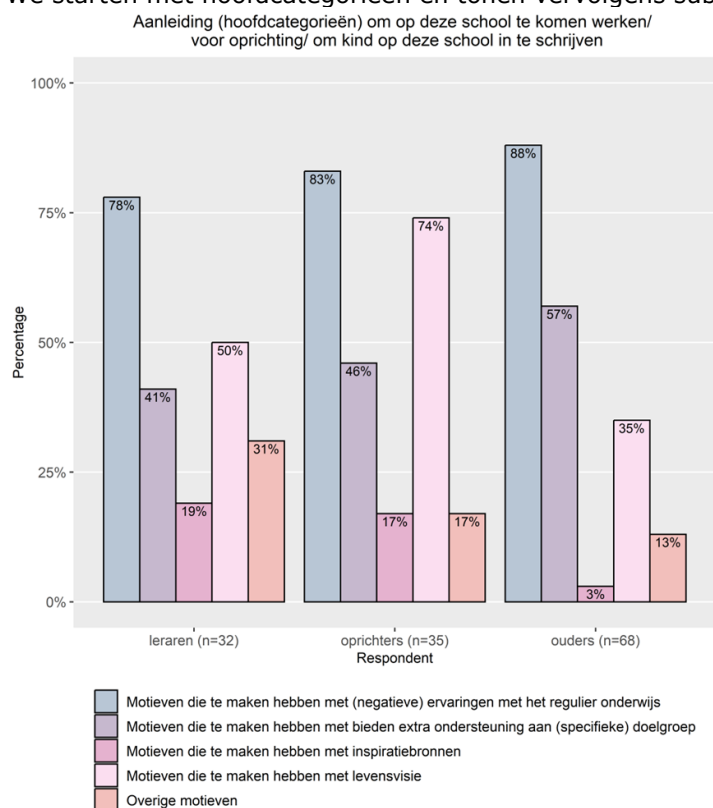
De ouders die wij spraken in het kader van dit onderzoek hadden gemiddeld twee kinderen (range: 1-5), zie de grafiek linksboven in Figuur 3. Daarvan zaten er veelal 1 en minder vaak 2, 3 of 4 op de betreffende school, zie de grafiek rechtsboven. Deze schoolgaande kinderen hadden een gemiddelde leeftijd van 9.8 jaar (range: 4-18 jaar), die de grafiek links onderin.

Voor de respondentgroep leraren beperkt de beschrijvende statistiek zich tot de sector waarin de leraar of groep leraren waarmee we het gesprek voerden werkzaam was. In ruim de helft van de gevallen betrof dit de sector primair onderwijs (63%; 20 uit 32 gesprekken), in de andere gevallen de sector voortgezet onderwijs.

3.3 Beweegredenen

In deze sectie presenteren we de motieven die oprichters, ouders en leraren ons kenbaar maakten rond – respectievelijk – de oprichting van de school, het inschrijven van kind(eren) op de school en het gaan werken op de school.

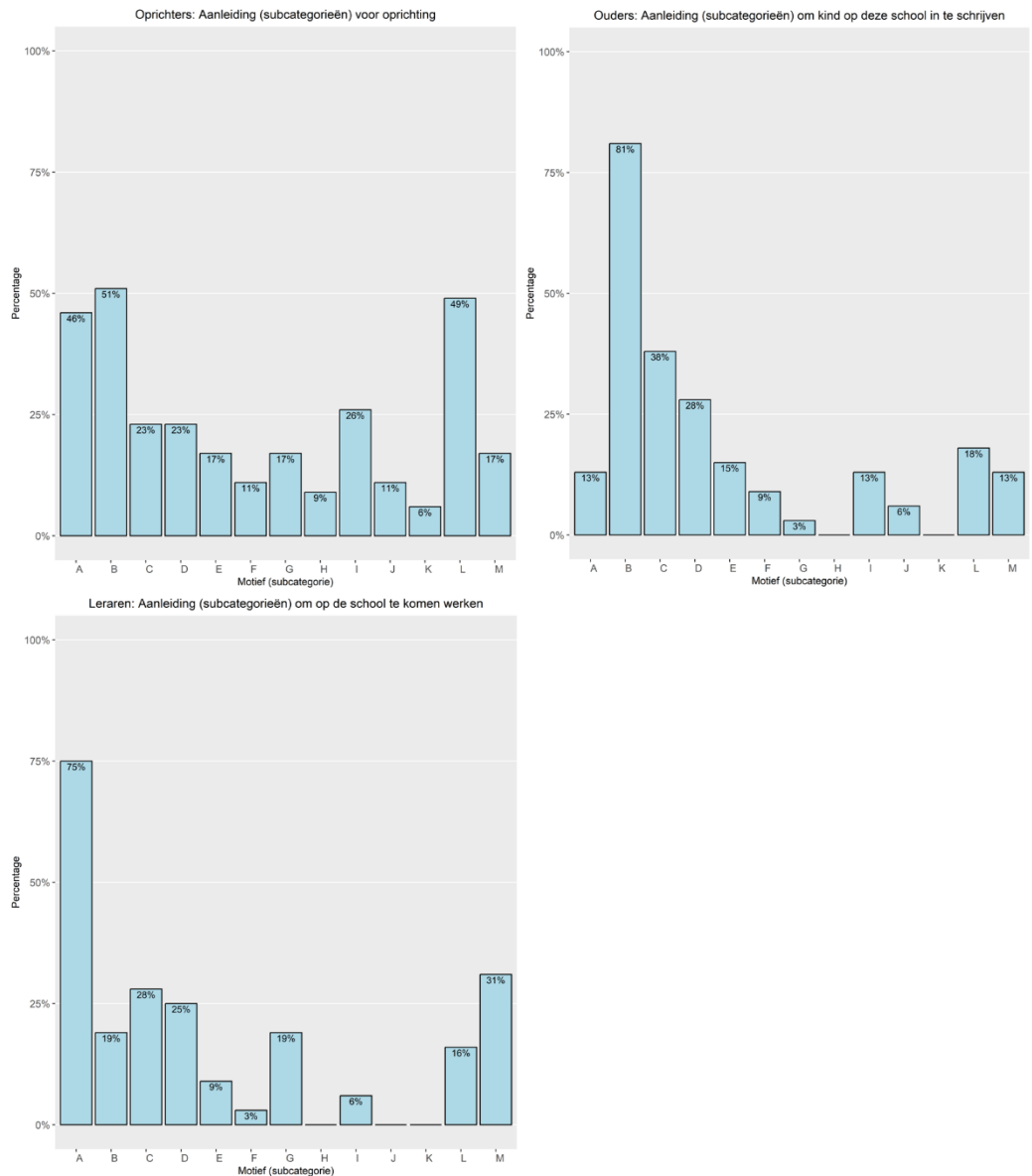
We starten met hoofdcategorieën en tonen vervolgens subcategorieën motieven.

Figuur 4. Beweegredenen ingedeeld naar hoofdcategorieën, opgesplitst naar respondentgroep

Figuur 4 illustreert dat alle drie de respondentgroepen met name motieven noemden die te maken hebben met (negatieve) ervaringen met het regulier onderwijs. Oprichters, en in mindere mate leraren en ouders, noemden daarnaast geregeld motieven die te maken hebben met levensvisie. Ook motieven die te maken hebben met het bieden van extra ondersteuning aan (specifieke) doelgroepen leerlingen werden geregeld genoemd, vooral door ouders en in mindere mate door oprichters en leraren.

Ten behoeve van de leesbaarheid tonen we de motieven ingedeeld naar subcategorieën per groep apart in Figuur 5.

Figuur 5. Bewegredenen ingedeeld naar subcategorieën, per respondentgroep

(Negatieve) ervaringen met regulier onderwijs

A=Uit eigen ervaring

B=Ervaringen van eigen kind

Extra ondersteuning aan (specifieke) doelgroep

C=Gebrekkige aansluiting onderwijsaanbod en behoeften van het kind

D=Behoefte aan kleinschalig onderwijs, vanwege onderwijsbehoeften van de kinderen

E=Opvang van kinderen die in de problemen komen in regulier onderwijs

F=Extra zorg kunnen bieden, alternatief voor SO

Inspiratiebronnen

G=Voorbeelden en internationale initiatieven

Levensvisie/visie op onderwijs

H=Moeilijk om te voldoen aan alle eisen voor bekostiging

I=Levensvisie terug zien in het onderwijs

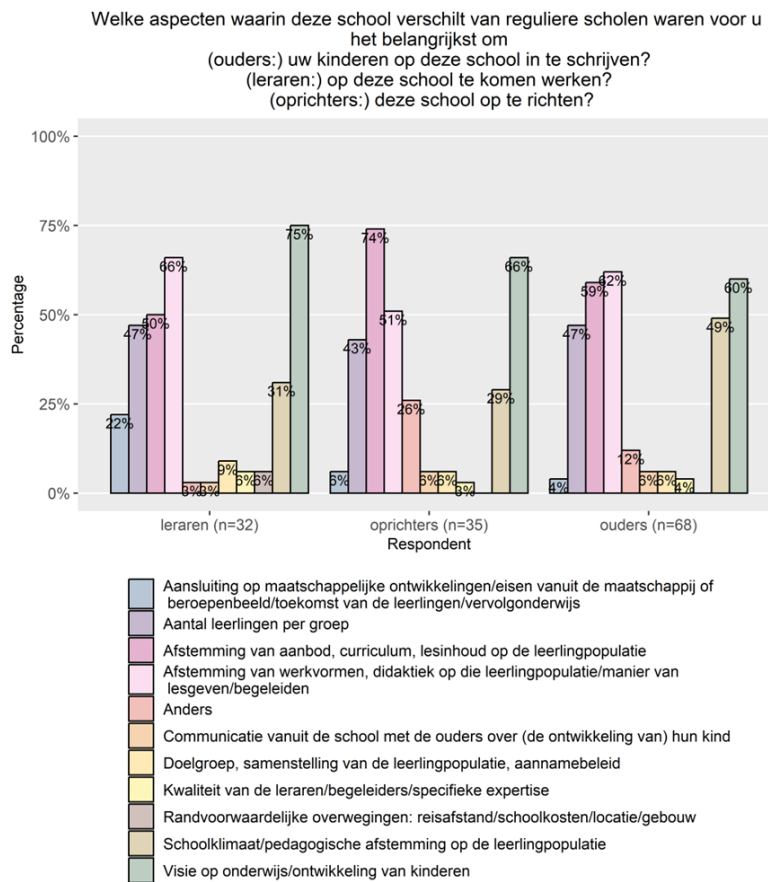
J=Vrije scholen;;klassieke principes van dit onderwijs behouden

K=Gewenste vrijwaring van overheidsingrijpen ('staatsvrij' onderwijs)

L=Onderwijs gaat onvoldoende mee met veranderingen in de maatschappij

M=Overige motieven

We zien in Figuur 5 zowel enige overlap als enkele verschillen in de motieven die de drie respondentgroepen naar voren brachten. Ongeveer de helft van de oprichters noemde (negatieve) ervaringen met het regulier onderwijs, autobiografisch (46%) dan wel in relatie tot het eigen kind(eren) (51%), en de gewenste vrijwaring van overheidsingrijpen (49%). Ouders spraken veelal over (negatieve) ervaringen van hun kind(eren) (81%). Ook noemden zij geregeld de gebrekkige aansluiting van het onderwijsaanbod op de behoeften van hun kind(eren) in het regulier onderwijs (36%), en de behoefte aan kleinschalig onderwijs vanwege de onderwijsbehoeften van hun kind(eren) (28%). Veel leraren, tenslotte, spraken over hun eigen (negatieve) ervaringen met regulier onderwijs (75%). Ook deze respondentgroep noemde geregeld de gebrekkige aansluiting van het onderwijsaanbod (28%) en de behoefte aan kleinschalig onderwijs (25%).

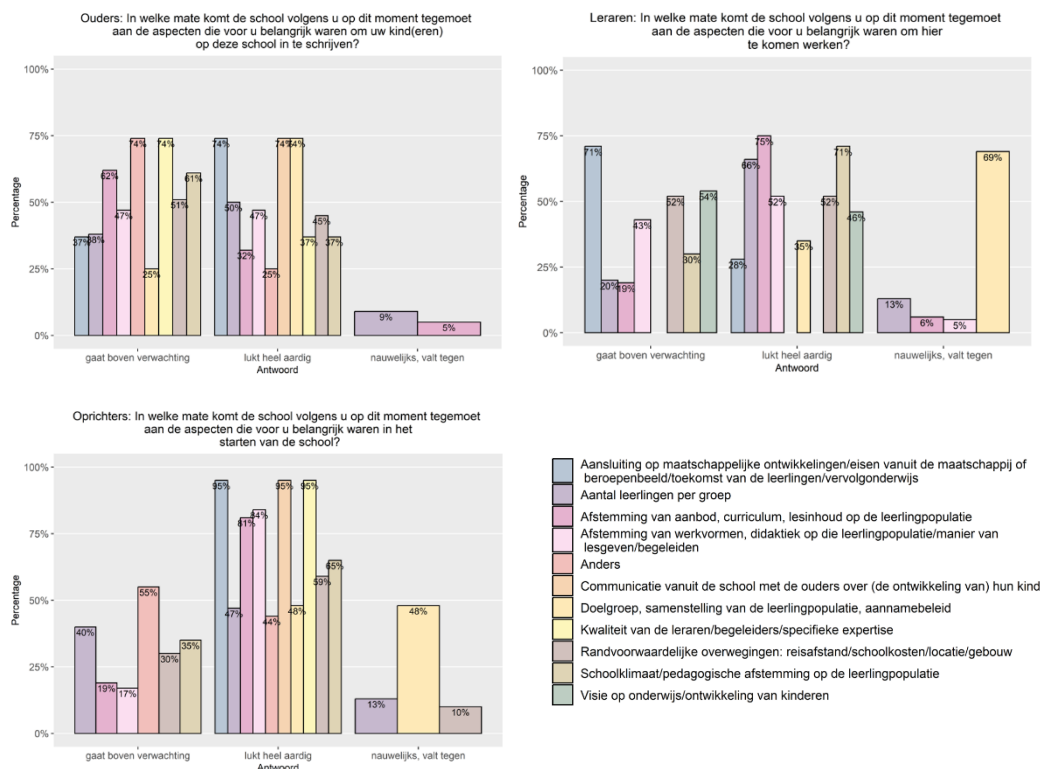
Figuur 6. Van het regulier onderwijs differentiërende aspecten van belang bij schoolkeuze

Uit figuur 6 valt op te maken dat de drie respondentgroepen vergelijkbare 'differentiërende aspecten' aanwezen, tussen het reguliere onderwijs en het niet bekostigde onderwijs, die voor hen van belang waren bij oprichting of schoolkeuze. De vijf meest genoemde aspecten waren: visie op onderwijs/ontwikkeling van kinderen; afstemming van aanbod, curriculum en lesinhoud op de leerlingpopulatie; afstemming van werkvormen en didactiek op die leerlingpopulatie/manier van lesgeven/begeleiden; het aantal leerlingen per groep, en; het schoolklimaat/pedagogische afstemming op de leerlingpopulatie.

Tot slot gingen we na voor welk deel van de respondenten de coronapandemie een rol speelde bij de oprichting op keuze voor de school. Voor ongeveer een op de drie ouders (34%) en een op de zes oprichters (17%) speelde dit een rol. Bij ongeveer een op de vijf gesprekken met leraren kwam dit naar voren (19%).

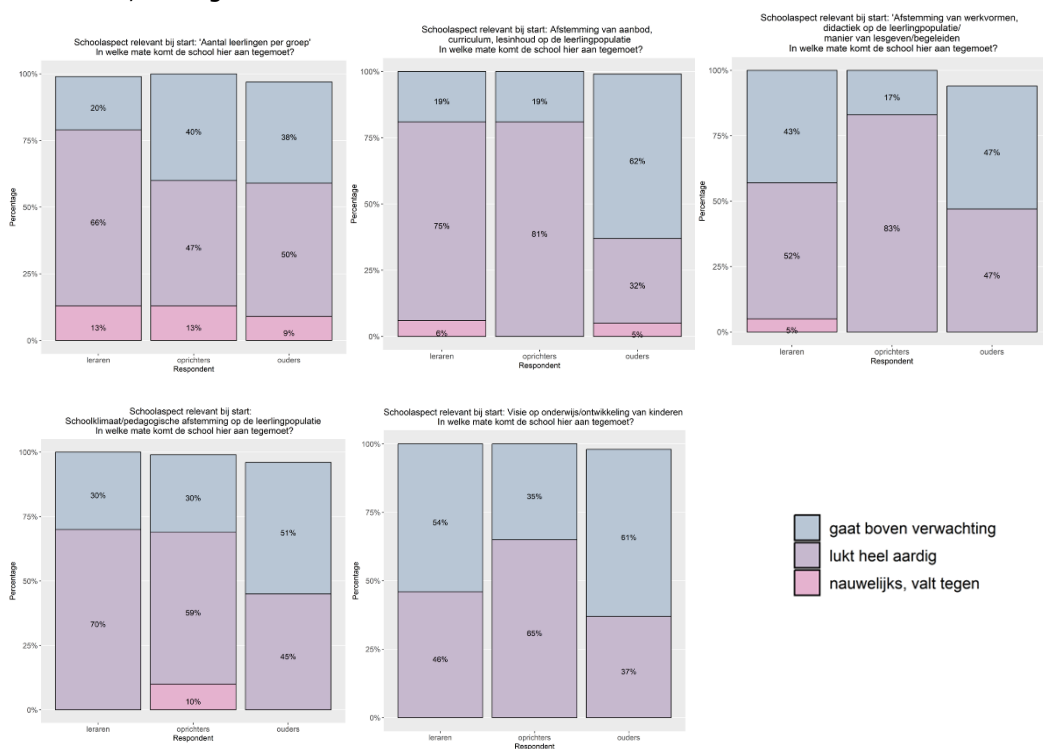
3.4 Huidige ervaringen met de B3-school

De zojuist besproken aspecten die relevant waren bij de oprichting van of keuze voor de school, kwamen tijdens het interview nog eens aan bod. Specifiek gingen we na in hoeverre de school – op het moment van het onderzoek – volgens de respondenten tegemoet kwam aan de aspecten die zij bij aanvang doorslaggevend vonden. Daarbij categoriseerden we de antwoorden telkens naar een van drie antwoordopties ('gaat boven verwachting'; 'lukt heel aardig' en 'nauwelijks, valt tegen'). Dientengevolge telden deze opties telkens op tot 100%. Ten behoeve van de leesbaarheid zijn de resultaten bij deze vragen weergegeven voor de drie respondentgroepen apart.

Figuur 7. Huidige ervaring met de B3-school in relatie tot de aspecten die van belang waren voor schooloprichting of -keuze.

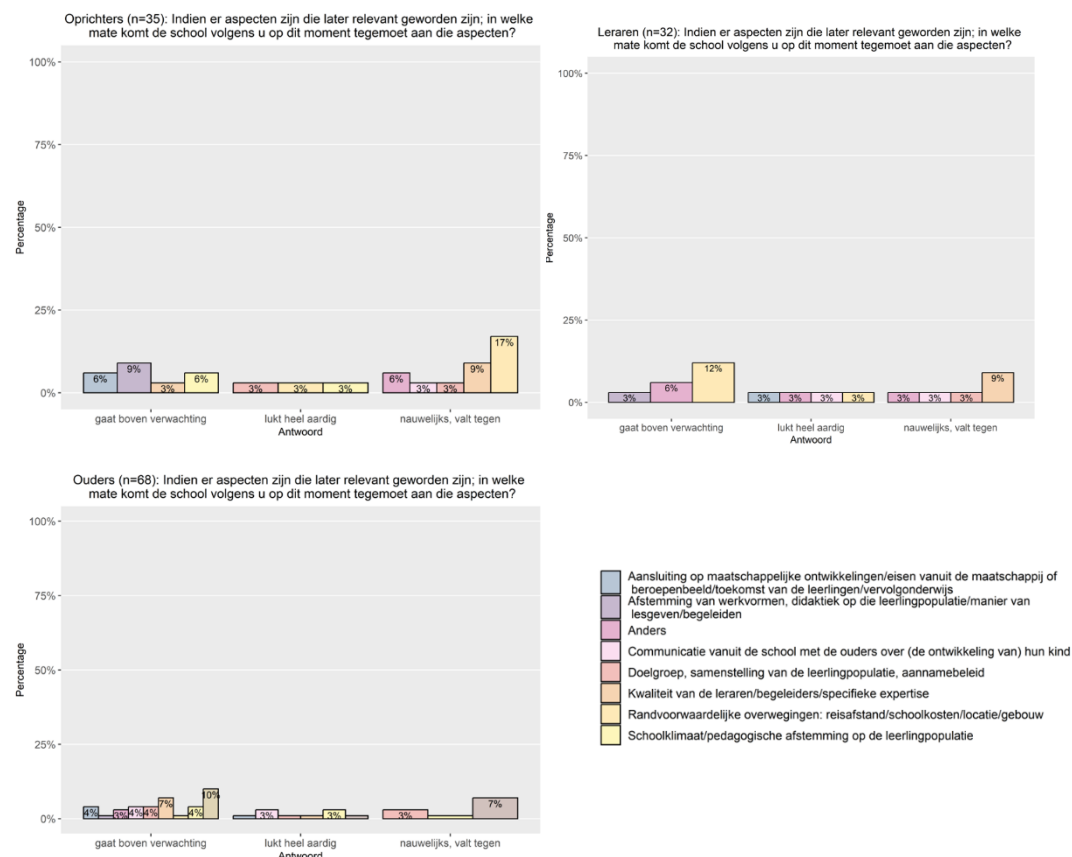
Voor de vijf meest genoemde aspecten illustreren we deze gegevens nogmaals met de drie respondentgroepen naast elkaar, voor de lezer die een eventuele vergelijking wil treffen, zie Figuur 8.

Figuur 8. Huidige ervaring met de B3-school in relatie tot de vijf meest genoemde aspecten die van belang waren voor schooloprichting of -keuze; uitgesplitst naar respondentgroep.

In algemene zin valt op dat oprichters kritischer kijken naar de huidige situatie dan ouders en leraren. Tegelijkertijd zijn alle drie de respondentgroepen veelal tevreden, dan wel geven zij aan dat de school 'boven verwachting' in staat is gebleken om relevante aspecten te realiseren.

Tot slotte gingen we in het interview na of er nieuwe aspecten relevant waren geworden die in eerste instantie, bij de oprichting van of keuze voor de school, geen belangrijke rol speelden. Deze resultaten tonen we in Figuur 9.

Figuur 9. Huidige ervaring met de B3-school in relatie tot aspecten die in eerste instantie niet van belang waren voor schooloprichting of -keuze.

Figuur 9 laat slechts enkele noemenswaardige, dat wil zeggen opvallende, resultaten zien. Een op de zes oprichters (17%) merkte op dat de school op het moment van het interview beperkt tegemoet kwam ('nauwelijks, valt tegen') aan zekere randvoorwaarden zoals reisafstand/schoolkosten/locatie/gebouw. In een op de acht gesprekken met leraren (12%) kwam juist naar voren dat de school dit aspect 'boven verwachting' realiseerde.

3.5 Beantwoording hoofd- en deelvragen

In dit hoofdstuk geven we eerst antwoord op de onderzoeksvragen. Vervolgens geven we een beschouwing op de bevindingen en doen we suggesties voor mogelijk vervolgonderzoek.

We beginnen in deze paragraaf met een antwoord op de eerste drie deelvragen.

1. Welke beweegredenen hebben initiatiefnemers om een B3-school op te richten?

2. Welke beweegredenen hebben ouders om hun kind(-eren) op een B3-school te plaatsen?

3. Welke beweegredenen hebben bevoegde leraren om op een B3-school te werken?

We hebben in hoofdstuk 4 laten zien dat de drie respondentgroepen veel overeenkomsten vertonen in de motieven die zij noemen om te kiezen voor een B3-school. Daarom geven we de antwoorden op de drie deelvragen voor de drie respondentgroepen samen.

De vijf motieven die het meest zijn genoemd, zijn:

- Ervaringen met het reguliere onderwijs; ervaringen van het eigen kind of van de gesprekspartner zelf, veelal negatieve ervaringen;
- De mening dat het (reguliere) onderwijs te weinig meegaat met veranderingen (veranderende eisen) vanuit de maatschappij;
- Men wil de (levens-)visie meer terugzien in het onderwijs;
- Men ervaart een gebrekkige aansluiting tussen het onderwijsaanbod en de onderwijsbehoeften van het kind (in het reguliere onderwijs);
- Men heeft veel behoefte aan kleinschalig onderwijs.

Ook noemen de drie respondentgroepen dezelfde vijf aspecten waarin de school verschilt van het reguliere onderwijs als het belangrijkste. We herhalen hieronder deze vijf aspecten, met bij elk aspect enkele citaten van onze gesprekspartners, die typerend zijn voor wat we veel gehoord hebben:

- Visie op onderwijs en op de ontwikkeling van kinderen.

We maken leerlingen nog steeds fabrieksklaar maar we leven in een andere samenleving; Kinderen hebben een natuurlijke manier van leren die hier weer wordt aangeboden; Loslaten en vertrouwen geven, dan ontwikkelt de leerling weer. Niet alles er maar door duwen. En niet alleen kijken naar wat er niet goed gaat, maar echt ruimte voor talentontwikkeling; Vernieuwend onderwijs is nodig, dat dienend is voor de leerlingen van nu.

- Afstemming van werkvormen, didactiek op de leerlingenpopulatie.

Hier creativiteit in plaats van een keurslijf van een methode; Verschil met regulier is dat je hier leert de goede vragen te stellen, in plaats van de goede antwoorden te geven; kinderen hebben een natuurlijke manier van leren die hier weer wordt aangeboden.

- Afstemming van aanbod, curriculum, lesinhoud op de leerlingenpopulatie.

Ik leer kinderen wat zij met hun talenten kunnen; Het reguliere onderwijs is een machine die doorloopt; Onderwijs kan op heel veel plekken, het hoeft niet binnen uit een boekje; Regulier onderwijs zet te veel in op cognitief, maar er moet meer aandacht zijn voor jezelf leren kennen, zelfontplooiing; In regulier onderwijs ligt het programma vast en is er geen ruimte voor eigen sterktes/zwaktes.

- Aantal leerlingen per groep.

Hier kun je ieder kind bedienen in zijn eigen leerproces; Er is in het reguliere onderwijs steeds minder ruimte om met kinderen in gesprek te gaan en ze echt te zien.

- Schoolklimaat/pedagogische afstemming op de leerlingenpopulatie.

Je zou dit onderwijs aan meer kinderen gunnen; Kinderen stompen af in het regulier; De kinderen werden heel ongelukkig op school en leerden ook niet meer; Het plezier was weg om naar school te gaan en dat is nu weer terug.

De rol van corona in de beweegredenen

We vroegen onze respondenten expliciet naar de rol van de coronapandemie in hun overwegingen voor schooloprichting of schoolkeuze. Dit motief kwam bij de gesprekken op de pilotscholen namelijk een aantal keer naar voren. Bovendien suggereerde de extra groei van het aantal B3-scholen na 2021 dat corona een rol speelde. In ons onderzoek op de steekproefscholen noemde 17% van de oprichters, 19% van de leraren en 34% van de ouders de coronapandemie als een 'bijdragend/meewegend' motief. Niemand noemde het als doorslaggevend. Vaak werd de coronapandemie beschreven als een periode waarin men zich er bewust van werd dat onderwijs ook anders kan.

We geven voorts antwoord op de vierde deelvraag:

4. Is er verschil te zien in de beweegredenen die wij ophalen en die uit eerder onderzoek naar voren komen?

In de vergelijking van onze bevindingen met die uit de eerdere onderzoeken valt het volgende op:

- Er is een verschil in typering van de scholen: de vier categorieën uit het onderzoek van 2005 en de twee groepen scholen uit 2007 waren ten tijde van het huidige onderzoek niet meer een juiste indeling van de scholen. We kunnen de scholen van nu omschrijven als een combinatie van de eerdergenoemde typen scholen: vernieuwende scholen, die vaak worden opgericht uit onvrede met het reguliere onderwijs, uit een behoefte voor meer vrijheid, eigenheid en autonomie voor het kind, waarbij men kleinschaligheid vaak van belang vindt om meer individuele begeleiding te kunnen bieden.
- We zien in de eerdere onderzoeken een aantal motieven die nu niet meer zijn genoemd: specifieke wensen ten aanzien van lestijden; de manier waarop de school met opvoedkundige vraagstukken omgaat; de wens van het kind.
- Er is een verschuiving bij sommige motieven:
  - Eerder onderzoek (Oberon) spreekt over het vastlopen van een groep kinderen met specifieke onderwijsbehoeften (hoogbegaafden of leerlingen met gedragsproblematiek). In het huidige onderzoek hebben wij dit niet gezien en lijkt het vooral te gaan om leerlingen die vastlopen in het (te snelle) tempo in het reguliere onderwijs, in de toetsgerichtheid, het vaste stramien of de grote klassen.

- Visie wordt net als in eerdere onderzoeken vaak genoemd, maar in het huidige onderzoek betreft dit vaak de visie op leren en ontwikkelen van kinderen, waar het in de vorige onderzoeken meer levensvisie of geloof betrof;
- Een aantal motieven is nog steeds belangrijk:
  - Net als in eerder onderzoek is ervaring in het reguliere onderwijs vaak een motief voor de oprichting of keuze voor de B3-school.
  - De veranderende eisen vanuit de maatschappij werd in eerdere onderzoeken vaak genoemd en is nog altijd voor veel van de oprichters (49%) een belangrijk motief (ouders en leraren noemden het nu respectievelijk in 18% en 16% van de gevallen).
  - De gebrekkige aansluiting in het reguliere onderwijs tussen onderwijsaanbod en behoeften van het kind is nog steeds voor een deel van de respondenten een belangrijk motief (voor 23% van de oprichters, 38% van de ouders en 28% van de leraren)
  - Een alternatief bieden voor het speciaal onderwijs werd in 2007 door 11% als oprichtingsmotief genoemd. Nu wordt dit motief opnieuw door 11% van de oprichters genoemd, door 9% van de ouders en 3% van de leraren.
  - Kleinschalig onderwijs, eerder door 33% van de oprichters genoemd, is nog steeds een belangrijk aspect voor ongeveer een kwart van onze respondentgroepen.

De hoofdvraag van het huidige onderzoek luidt:

Welke verklaringen zijn er voor het gegeven dat het aantal B3-scholen de afgelopen jaren toeneemt?

Als we naar de beantwoording van de deelvragen kijken, zie we dat er veel overeenkomsten zijn tussen de beweegredenen die de drie respondentgroepen in ons onderzoek noemen. In de vergelijking met eerder onderzoek zien we enkele verschuivingen in de motieven, maar geen opvallende of grote verschillen. De beantwoording van de deelvragen leidt daarmee niet rechtstreeks tot een antwoord op de hoofdvraag. We kennen de beweegredenen van betrokkenen bij de B3-scholen. De coronapandemie lijkt hierin geen grote factor te zijn geweest. Een minderheid van de betrokkenen gaf aan dat corona een periode van bezinning was en van ervaring dat onderwijs anders kan, maar zij noemden dit een 'meewegend' motief en niet van doorslaggevende betekenis.